

UOT 314(4/9)

BRAZİLİYADA İLLƏR ÜZRƏ ƏHALİNİN DEMOQRAFİK VƏZİYYƏTİNİN DƏYİŞMƏSİ

¹Rəna İbrahim qızı Umudova, ²Gözəl Yusif qızı Şükürova

¹coğrafiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

rana.umudova@gmail.com

²gozal.yusif@gmail.com

^{1,2}Bakı Dövlət Universiteti

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi Braziliyada əhalinin demoqrafik vəziyyətinin dəyişikliyinə və bu dəyişikliyin tempini nəzərdən keçirdərək demoqrafik dəyişikliklərin səbəblərinin araşdırılması, eləcə də dəyişikliyin nəticələri əsasında gələcək onillik üçün müvafiq proqnozların hazırlanmasından ibarətdir. İşin metodologiyası analiz, müqayisəli təhlil, statistiki məlumatlarla işləyərək göstəricilərin əhəmiyyətinin araşdırılmasından ibarətdir. Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, tədqiqatın nəticələri əsasında gələcək onillikdə Braziliyada və oxşar iqtisadi, sosial, demoqrafik və s. xüsusiyyətlərə sahib olan ölkə və regionlarda proqnozlaşdırmanın aparılması və yarana biləcək fəsadların qarşısının alınmasına dair tədbirləri təklif edir.

Tədqiqatın nəticələri göstərir ki, əhalinin yaşlanması sadəcə olaraq demoqrafik problemlərə deyil, eyni zamanda digər tipli problemlərə də səbəb ola bilər, məsələn, təhsil sahəsinə sosial yardımların təşkili üçün dövlət büdcəsindən ayrılan məbləğin əhalinin qocalma sürətinə uyğun olmaması və s. Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi ondan ibarətdir ki, sadəcə olaraq əhali artımına fokuslanmamış, eyni zamanda irqi, etnik, dil, din fərqləri araşdırılaraq demoqrafik dəyişikliyin coğrafi və regionnal xüsusiyyətlərinə toxunulmuş və bu xüsusiyyətlərin demoqrafik dəyişiklikdəki rolu da araşdırılmışdır.

Açar sözlər: Braziliya, demoqrafiya, əhali, ərazi, sənayeləşmə, iqtisadi regionlar, coğrafi mövqe

Giriş

Federativ Respublika olan Braziliya Latin Amerikasının ərazisinə və əhalisinə görə ən böyük ölkəsidir. Braziliya Federativ Respublikası ərazisinə görə dünya sıralamasında 5-ci yerdə, əhalisinə görə isə 7-ci yerdə durur.

Əhalisinin fərqləndirilməsində Braziliyanın iqtisadiyyatı, iqtisadi regionları, coğrafi mövqeyi və təbiəti xüsusi yer tutur. Belə ki, ölkənin cənubu şəhərləşmə və sənayeləşmə baxımından daha əlverişli olduğuna görə burada əhali sıxlığı nisbətən çoxdur. Daha çox çöllərdən ibarət olduğu üçün şimal və şimal-şərq bölgələrdə yaşamaq daha çox maliyyə resursu tələb edir.

Hazırda 215 milyondan çox əhaliyə sahib olan Braziliyada əhalinin demoqrafik tərkibində yerli qırmızıdərililər, portuqaliyalılar, afrikalılar və XIX əsrin ortalarından etibarən buraya gələn Avropalılar xüsusi yer tutur.

Din, dil, irq, etnik tərkib və s. kimi digər xüsusiyyətlərinə görə fərqləndirilən əhalini və onun demoqrafik vəziyyətini, eləcə də demoqrafik vəziyyətdəki dəyişikliyinə əhalinin yaşlanması və buna bağlı olaraq ortaya çıxan məsələlər fonunda da təhlil etmək olar. Lakin bu zaman dəqiq statistiki göstəricilərə əsaslanmaq və proqnozlaşdırma zamanı kifayət qədər diqqətli olmaq lazımdır. Çünki problemin özü, onu yaradan səbəb və şəraitlə yanaşı problemin gələcəkdə yol açacağı fəsadları da dərinlən araşdırmaq lazımdır.

Braziliyada əhalinin demoqrafik dəyişikliyinə ümumi təsviri.

XX əsrin 30-cu illərindən etibarən Braziliya sürətli demoqrafik dəyişikliklərlə üzləşir, hansı ki bu dəyişiklik ölüm və məhsuldarlığın azalması ilə xarakterizə edilir. Bu prosesə əsaslanaraq Birləşmiş Millətlər Təşkilatı proqnozlaşdırır ki, 2000-2005-ci illər arasında müşahidə edilən demoqrafik artım tempi 1.26 % olmuşdusa, bu göstərici 2100-cü ildə -0.60 %-ə qədər enəcəkdir. Bu isə gənlərin azalması ilə nəticələnməcəkdir. Belə ki, 1970-ci ildə 100 yaşlı insana düşən gəncələrin sayı 129 olduğu halda, 2025-ci ildə bu rəqəm 60.6-ya enəcək. Bunun yarada biləcəyi fəsadları aradan qaldırmaq üçün aşağıdakı addımlar məqsədəuyğun hesab olunur [2]:

1. Sürətlə qocalacağı proqnozlaşdırılan əhalinin növbəti 10 illik üçün gözlənilən tələblərini qarşılamaq üçün tədbirlər planının işlənilib hazırlanması və bunun əsasında hal-hazırda iqtisadi, sosial, səhiyyə siyasətlərində dəyişikliklərin edilməsi və müvafiq qrupların dəyişikliklərin tətbiqinə indidən cəlb olunması.

2. Dövlət pensiya sistemində əsaslı islahatların aparılması və dövlət büdcəsinin bu islahatlara uyğunlaşdırılması.

3. Əmək bazarında gözlənilən dəyişikliklərin qarşısının alınması məqsədi ilə əhalinin məşğulluq səviyyəsi ilə bağlı yeni islahatların həyata keçirilməsi, xüsusilə də gənclərin əmək fəaliyyətinə cəlb olunması.

4. Ümumi daxili məhsulun artım sürətinin nəzarətdə saxlanılması.

5. Aztəminatlı və uşaqlı ailələrin yardımlarla təmin olunması.

6. Təhsilə ayrılan xərclərin nəzərdən keçirilməsi.

7. Növbəti onillikdə əmək bazarında ən çox tələbatın olacağı gözlənilən sahələrdə kadrların yetişdirilməsi.

8. Texnoloji və innovativ yeniliklərlə ayaqlaşan təhsil sisteminin qurulması, xüsusilə də pandemiyadan sonra online-distant təhsilə olan tələbatın artması ilə əlaqədar olaraq bu növ təhsilin keyfiyyətinin artırılması

Bildiyimiz kimi, iqtisadi qərarlar qısa, orta, uzun müddətdə öz təsirini göstərə bilər. Bu problemləri qısa müddətdə fayda verməsi heç də həmişə arzuolunan deyil. Bunun əvəzinə uzunmüddətli tədbirlər planının hazırlanması və tətbiqi daha səmərəlidir. Çünki bu zaman lazımı digər tədbirlər də görülərək yeni siyasətin tətbiqi üçün münbit şərait yaradır.

Çünki demoqrafik dəyişiklik qısa müddət ərzində baş vermir, o uzunmüddətli siyasət və bu siyasəti tətbiq etmək üçün istifadə olunan institutlardan asılıdır. Təsadüfi deyil ki, əhalinin sürətli artımı, buna bağlı olaraq yaranan iqtisadi və sosial problemlər daha çox inkişaf etməkdə olan və inkişaf etməmiş ölkələrdə müşahidə olunur. Problemlər düzgün təhlil edilərək həll olunmadıqda isə gələcəkdə daha böyük çətinliklərə yol açır. Bu qəbildən olan çətinliklərə aşağıdakıları misal gətirmək olar:

- *Əmək bazarında əlverişsiz və kəskin nəticələrə səbəb olan qeyri-stabillik.*

- *İnsan kapitalına aşağı investisiyalar* (buraya təhsilin keyfiyyətinin aşağı düşməsi, yüksək ixtisaslı kadrların tələb olunduğu informasiya texnologiyaları sahələrinin yerinə əl əməyinin və fiziki gücün tələb olunduğu sahələrdə çalışan insanların sayının artması, kadrların özlərini inkişaf etdirə biləcək maddi durumda olmaması və s. kimi məsələlər aiddir).

- *Vergidən yayınma hallarında artım* - əhalinin sayının artması gəlirlərin artımı ilə nəticələnmədikdə həm vergi ödəyicilərinə nəzarətdə çətinliklər yaranır, həm də vergi ödəyiciləri həmin məbləği ödəyə bilmir.

- *Sosial-iqtisadi vəziyyətdə qeyri-bərabərlik* – qeyd edilməlidir ki, sosial-iqtisadi vəziyyət sosial seqmentlərin həyat şəraitində əhəmiyyətli rol oynayır, mal və xidmətlərə tələbatı və onlara çıxış imkanlarını müəyyən edir.

- *Strukturlaşdırılmış kapital bazarlarının yoxluğu.*

- *Büdcə kəsrində ciddi artım.*

Demoqrafik dəyişikliyin bir digər göstəricisi də qida təhlükəsizliyi məsələsidir. Keyfiyyətli qidaya çıxış imkanı eyni zamanda əhalinin uzunömürlülüyünü də müəyyən edir. Burada tək sağlam

qidalara əlçatanlıq deyil, eyni zamanda sağlam qidalar və sağlam həyat tərzi haqqında məumata da çıxışın olması önəmlidir. Təsadüfi deyil ki, tədqiqatlar artan gəlir və qida təhlükəsizliyi arasında düz mütənasib əlaqəni olduğunu sübut edir və bu hal Braziliyadakı mövcud demoqrafik və iqtisadi dəyişiklik üçün də keçərlidir.

Braziliyada əhalinin illər üzrə artımı və bu artımdakı kəskin fərqlərə nəzər salsaq görərik ki, müharibə, daxili toqquşma və böyük iqtisadi böhranlardan sonra əhali artımı daha da sürətlənmişdir. Məsələn, 1850-ci illərdən sonra Braziliyaya axın edən Avropalıların özü ilə birlikdə gətirdiyi problemlər və toqquşmalarla yanaşı əhali artımındakı payları da diqqət çəkir. Elmi-texniki tərəqqi və buna bağlı olaraq artan sürətlə inkişaf edən sənayeləşmə də bu prosesi sürətləndirməkdə böyük rol oynamışdır.

Əhali sayını artımı özü ilə birlikdə əhalinin araşdırılmasının digər göstəricilərində də ciddi dəyişikliyin yaranmasına səbəb olmuşdur. Sözsüz ki, buna təkan verən əsas amillərdən biri də resurslara əlçatanlıq məsələsidir. Çünki yuxarıda da qeyd edildiyi kimi, cənub və cənub-şərq bölgəsinin imkanları və həyat üçün əlverişliliyi burada yaşayan insanların inkişaf üçün lazım olan imkanlara daha tez çatmasını təmin edir və bu da bölgələr arasında iqtisadi fərqlərin yaranmasını kəskinləşdirir. Bunun qarşısını almaq üçün eninə deyil dərininə inkişaf yolu seçilərək coğrafi cəhətdən əlverişsiz və təbii resurslarla az təmin olunmuş bölgələrdə minimum ehtiyatlarla maksimum gəlir əldə edilməlidir.

Bunu həyata keçirtmək üçün gəlirlərin və xərclərin optimallaşdırılmasına çalışılmışdır. E-ticarətə, sahilyanı ərazilərdə iqtisadi fəaliyyətlə məşğul olan əhaliyə dəstək və eyni zamanda gömrük, yerli istehsalat və ticarətdə liberallaşdırma siyasətinin tətbiqi əlverişsiz bölgələrdə də əhəlin yaşamasına kömək edə bilər.

Braziliyada əhalinin illər üzrə artımını nəzərdən keçirtmək üçün cədvəl 1-ə baxaq [5]:

Cədvəl 1

İllər	Əhalinin sayı
1550	15,000
1600	100,000
1660	184,000
1700	300,000
1766	1,500,000
1800	3,250,000
1820	4,717,000
1850	7,256,000
1872	9,930,478
1890	14,333,915
1900	17,438,434
1920	30,635,605
1940	41,236,315
1950	51,944,397
1960	70,119,071
1970	93,139,037
1980	119,070,865
1991	146,917,459
1996	157,079,573
2000	169,544,443
2010	192,755,799
2020	215,135,000

Artım eyni zamanda əhalinin sıxlığının artmasına və bundan qaynaqlanan problemlərin artmasına səbəb olacaqdır.

Digər demoqrafik xüsusiyyətlərə gəldikdə isə:

Din. Braziliyada əhalinin böyük bir hissəsini xristianlar təşkil edir. Belə ki, əhalinin təxminən 65 %-i özünü katolik, 22 %-i protestant, 1 %-i xristianlığın digər məzhəblərinə aid edir. Xristianlıqla yanaşı əhalinin 8 %-i özünü hər hansı bir dini inanca sahi olmadığını, 3 %-i spritualist olduğunu, 2 %-i isə digər dinlərə inandığını deyir.

Dil. Ölkənin rəsmi və əhalinin əksəriyyəti tərəfindən danışılan dili Portuqal dilidir. Portuqal dili ilə yanaşı ölkənin çoxmillətli əhaliyə sahib olması ilə əlaqədar olaraq aşağıdakı dillər də insanların bir hissəsi tərəfindən istifadə olunur:

- ispan dili,
- ingilis dili,
- alman dili,
- italyan dili,
- yapon dili və s.

İrq və etnik tərkib etibarı ilə Braziliya əhalisini 3 qrupa bölmək olar:

- XIX əsrdən etibarən Cənubi Amerikaya gələn Avropalılar, Braziliyaya gələnlərin əksəriyyəti Portuqaliyalı olmaqla
- afrikalılar, daha çox Tupi və Quaranidən gələnlər;
- yerli Braziliya etnik qrupları.

XIX əsrin sonları XX əsrin əvvəllərindən etibarən İtaliya, İspaniya, Polşa, Ukrayna, Yaponiya, Çindən də gələn əhalinin sayı artmağa başladı. Eyni zamanda Braziliyada yaşayan yəhudilərin sayı da bu dövrdə artmağa başlamışdır, xüsusilə də Aşkenazi yəhudilərinin sayında ciddi artım qeydə alınmışdır.

Braziliyada demoqrafiyanın regional strukturu.

Braziliya iqtisadiyyatı, regionlar arasında uzun müddət davam edən yüksək gəlir bərabərsizliyi ilə xarakterizə olunur və bu da əhalinin paylanmasında öz sözünü deyir. Son zamanlarda, xüsusən də 2010-cu ildən etibarən ölkənin şimal-şərq bölgəsinin adambaşına düşən gəliri ölkə üzrə adambaşına düşən milli gəlirin 61.5 %-ni təşkil edərək bu bölgədə olan əhali seyrəkliyini nisbətən azaltmışdır. 2010-cu ildə qeydə alınan dəyişikliyi daha yaxından təhlil etmək üçün aşağıdakı cədvəl 2-yə nəzər salaq:

Cədvəl 2

Regionlar	Şimal	Şimal-şərq	Cənub-şərq	Cənub	Mərkəzi qərb	Cəmi
Gəlir						
1970	2.9	14.6	62.2	16.1	4.2	100.0
2010	4.7	15.8	52.7	17.9	8.9	100.0
Əhali						
1970	4.4	30.2	42.8	17.7	4.9	100.0
2010	8.3	27.8	42.1	14.4	7.4	100.0
Adambaşına düşən gəlir:						
1970	65.6	48.3	145.5	90.8	86.1	436.3
2010	69.2	61.5	119.5	113.1	117.0	480.3

Cədvəldən də göründüyü kimi, 2010-cu ildən etibarən Braziliya Federal Respublikasının cənub və cənub-şərq bölgələrindəki əhali artımı, gəlirlərin artımı və adambaşına düşən gəlirin miqdarındakı artım arasında düz mütənəsiblik mövcuddur.

Demoqrafiyanın regionlar üzrə dəyişməsində əhəmiyyətli rol oynaya biləcək bəzi faktorlar bu sahədə aparılmış son tədqiqatların araşdırılmasında və təhlil olunaraq nəticələrin praktiki tətbiqində istifadə olunmuşdur. Həmin faktorlara isə aşağıdakılar aid edilir:

- fiziki və insan kapitalı;
- sənayeləşmə;
- infrastruktur;
- iqtisadiyyatdakı yaş probleminin aradan qaldırılması yönündə görülən işlər və s.

Fiziki və insan kapitalındakı dəyişikliyə həm əmək bazarının tələbləri ilə işaxtaranların skillərinin uyğunluğunu, həm də yeni açılan iş yerlərinin avadanlıqlarla təmin olunmasını aid etmək olar. Bu inkişafın müsbət yöndə olması isə yatırılan investisiyanın həcmindən və düzgün istiqamətə yönləndirilməsindən asılıdır.

İkinci dünya müharibəsində iştirak edən ölkələr ilə etməyən ölkələr arasında sənayeləşmənin inkişaf xüsusiyyətləri baxımından ciddi fərqlər mövcuddur. Braziliyada sənayeləşmə okenala sərhəddinin olması, beynəlxalq ticarətə daxil ola bilmə imkanının dəyişməsi və s. kimi xüsusiyyətlərlə əlaqələndirilir. Təbii ki, elmi-texniki tərəqqinin buradakı rolu danılmazdır.

İnfrastrukturunu təhlil edən zaman dövlətin əhalinin demoqrafik vəziyyətinə uyğun olaraq bölgələr və əyalətlər üzrə infraqurulara ayırdığı büdcəni və həmin infraquruların istifadəyə yararlılığını diqqətdə saxlamalıyıq. Çünki əhalinin daha rahat yol, körpü, məhkəmə və s. kimi infraqurular vahidlərindən yararlanma nisbəti eyni zamanda həmin bölgə və ya əyalətdə nə qədər məskunlaşa biləcəyini də müəyyənləşdirir.

İnfraqurulara eyni zamanda irriqasiya-suvarma sistemləri, təhsil, səhiyyə obyektlərinin yerləşməsi və istifadəyə yararlığı da aiddir. Çünki bu kimi məsələlərdə çətinliklərin daha çox yaşandığı şimal və şimal-qərb bölgələrində əhalinin məskunlaşması daha seyrək və demoqrafik artım sürəti daha aşağıdır.

Sonuncu bəndə qeyd olunan yaş problemi dedikdə Braziliyada əhalinin qocalması nəzərdə tutulur. Hər nə qədər bu gün bu problem çox böyük mənfi nəticələrə səbəb olmasa da növbəti onillikdə bu qaçınılmazdır.

Braziliya Coğrafiya və Statistika İnstitutunun (Brazilian Institute of Geography and Statistics – IBGE) verdiyi məlumatlara əsasən demək olar ki, Braziliyada son onillikdə ölənlər və doğulan insanların sayındakı artım əhalinin yaşlanmasına səbəb olacaqdır. Bununla yanaşı, orta ömür uzunluğu davamlı olaraq artır. Uzunömürlülüyün artımında liderlik edən əyalət isə Rio Grande do Sul əyalətidir. Bu əyalət Braziliyanın cənubunda yerləşir və coğrafi mövqə, eləcə də iqlim xüsusiyyətlərinə görə bu prosesin burada sürətlənməsi heç təəccüblü deyildir. Sözügedən demoqrafik dəyişikliyə səbəb olaraq heç şübhəsiz sənayeləşmənin sürətlənməsi və bununla əlaqədar olaraq urbanizasiyanın da sürətlənməsini göstərə bilərik.

Digər tərəfdən də Braziliya cəmiyyətində başverən sosial dəyişikliyi də xüsusi vurğulamaq lazımdır. Çünki son onillikdə baş verən sosial yüksəliş və əhalinin orta gəlirli qrupundakı dəyişikliklər işsizliyin azalmasına səbəb olmuşdur. Xüsusilə də ölkənin cənubundakı iqtisadi inkişafın və digər bölgələrdə kənd təsərrüfatında mobilliyin artması bu sahələrdə gənclər üçün mövcud olan iş imkanlarının genişlənməsinə səbəb olmuşdur. Bu prosesin təsiri əmək bazarından da yan ötməmişdir.

Ümumilikdə, Braziliyanın əmək bazarında diqqəti cəlb edən bir cəhət var ki, o da formal sektorda işçilərin payının aşağı düşməsidir. Statistiki göstəricilərə əsasən deyə bilərik ki, formal sektordakı əmək qabiliyyətli əhalinin əmək bazarındakı əmək qabiliyyətli əhalinin miqdarındakı payı 1980-ci illərin ortalarında 70 % olsa da, 2000-ci ildə 60 %-ə enmiş və sonra da azalan tempdə davam etmişdir.

Digər yandan inkişaf etməkdə olan ölkə iqtisadiyyatlarına xas olan bir digər xüsusiyyət də əhalinin gəlirlərində qeyri-rəsmi sektorlardan əldə olunan gəlirin miqdarının artmasıdır. Əhali artımının aşağı düşməsi ilə də xarakterizə olunan və əhalinin demoqrafik vəziyyətində ciddi

dəyişikliklərə səbəb olan 1980-ci illərdə işsiz qalan əhali qeyri-rəsmi sektora üz tutmağa başlamışdır. Bu da qeyri-rəsmi sektorun payının artmasına səbəb olmuşdur.

Nəticə

Braziliyada baş verən demoqrafik dəyişiklik özünü daha çox əhalinin yaş tərkibində göstərir ki, bu da əhalinin qocalmasına səbəb olaraq gələcəkdə baş verməsi gözlənilən iqtisadi və sosial problemlərə zəmin yaradır. Belə ki, əhalinin qocalması yaşlı əhalinin artmasına və yaşlı əhalinin ehtiyac duyduğu sosial yardımların artımına səbəb olur. Digər tərəfdən isə gənclərin sayının azalması əmək qabiliyyətli əhalinin də sayının azalmasına səbəb olur və beləliklə vergi verən əhalinin sayında ciddi azalma müşahidə olunur.

Dövlət büdcəsinə vergi vasitəsi ilə daxilolmaların miqdarının azalması və pensiya və digər sosial yardım ödəmələrinin məbləğinin artan yaşlı əhalinin sayına mütənasib olaraq artması yaxın gələcəkdə büdcə kəsri qaçınılmazdır.

Bunlarla yanaşı, demoqrafik dəyişikliklər regional strukturlara görə də fərqləndirilir. Cənub və cənub-şərq bölgələrdəki iqlim, coğrafiya və həyat üçün əlverişli digər göstəricilərin, məsələn, münbit torpaqların bolluğu bu bölgədə yerləşən əyalətlərdə əhali artımının durmadan sürətlənməsinə və əhalinin rifahının yaxşılaşmasına, gənclər üçün yeni iş yerlərinin açılmasına səbəb olmuşdur.

Bütün bunlarla yanaşı əhalinin etnik tərkibinin rəngarəngliliyi və fərqli etnik qrup, milliyət, din, dil, irqdən olan insanların bir arada yaşamağı bu fərqliliklərin getdikcə azalmasına səbəb olur. İlk başda bunun özü ciddi toqquşmalara və daxili qarşıdurmalara səbəb olsa da artıq bu problemlərin həllində ciddi addımlar atılmışdır. Bu isə Braziliya Federativ Respublikasında baş verən demoqrafik dəyişikliklərdə ortaya çıxan ən müsbət nəticələrdən biridir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Social inequalities in the food consumption profile of the Brazilian population: National Health Survey, 2013, Desigualdades sociais no perfil de consumo de alimentos da população brasileira: Pesquisa Nacional de Saúde, 2013, Lhais de Paula Barbosa Medina, Marilisa Berti de Azevedo Barros, Neuciani Ferreira da Silva Sousa, Tássia Fraga BastosI, Margareth Guimarães Lima, Celia Landmann Szwarcwald
2. Demographic change and regional economic growth in Brazil by Alexandre A. Porsse, Marianne Z. Stampe, Marcelo S. Portugal, Eduardo S. de Almeida
3. Espace populations Sociétés, Space populations societies, 2014/2-3 | 2014, Populations et territoires du Brésil Articles, Brazilian Demographic Transition, and the Strategic Role of Youth
4. <https://worldpopulationreview.com/countries/brazil-population>
5. "Censo Demográfico de 2010 Características da população e dos domicílios Resultados do universo" (PDF). 8 November 2011. Archived from the original (PDF) on 25 May 2013. Retrieved 12 July 2014.
6. "Brazil Population 2018", *World Population Review*
7. "World Factbook EUROPE : GERMANY", *The World Factbook*, 12 July 2018 © This article incorporates text from this source, which is in the public domain.
8. http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/leis/2002/l10436.htm Federal law recognizing Libras as an official language
9. "Portal Brazil". *Brasil.gov.br*. Retrieved 30 August 2017.
10. "World Population Prospects 2022: Demographic indicators by region, subregion and country, annually for 1950-2100" (XSLX). *population.un.org* ("Total Population, as of 1 July (thousands)"). United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division. Retrieved 17 July 2022.
11. "World Population Prospects – Population Division – United Nations". *esa.un.org*.

¹R.Umudova, ²G.Shukurova

¹doctor of philosophy in geography, associate professor
^{1,2}Baku State University

Changes in the demographic situation of the population in Brazil over the years

Absrtact

The purpose of the study is to examine the changes in the demographic situation of the population in Brazil and the pace of this change, to investigate the causes of demographic changes, as well as to prepare relevant forecasts for the next decade based on the results of the change. The methodology of the work consists of analysis, comparative analysis, investigation of the importance of indicators by working with statistical data. The applied importance of the study is that based on the results of the study, in the next decade in Brazil and similar economic, social, demographic, etc. in countries and regions with the characteristics, it suggests measures for forecasting and prevention of possible consequences.

The results of the study show that the aging of the population can cause not only demographic problems, but also other types of problems, for example, the amount allocated from the state budget for the organization of education, health and social assistance does not correspond to the rate of aging of the population, etc. The originality and scientific novelty of the research is that it was not just focused on population growth, but at the same time racial, ethnic, language, and religious differences were investigated, geographical and regional characteristics of demographic change were touched upon, and the role of these characteristics in demographic change was also investigated.

Keywords: Brazil, demography, population, territory, industrialization, economic regions, geographic location

¹Р.И.Умудова, ²Г.Ю.Шукурова

¹доктор философии по географии, доцент
^{1,2}Бакинский государственный университет

Изменения в демографической ситуации населения Бразилии за годы

Резюме

Цель исследования – изучить изменения демографического положения населения Бразилии и темпы этого изменения, исследовать причины демографических изменений, а также подготовить соответствующие прогнозы на ближайшее десятилетие по результатам исследования. изменение. Методология работы состоит из анализа, сравнительного анализа, исследования значимости показателей путем работы со статистическими данными. Прикладное значение исследования заключается в том, что, исходя из результатов исследования, в ближайшее десятилетие в Бразилии и аналогичных экономических, социальных, демографических и др. в странах и регионах, которые имеют характеристики, он предлагает меры для прогнозирования и предотвращения возможных осложнений.

Результаты исследования показывают, что старение населения может вызывать не только демографические проблемы, но и другие виды проблем, например, сумма, выделяемая из государственного бюджета на организацию образования, здравоохранения и социальной помощи, не соответствует скорости старения населения и др. Оригинальность и научная новизна исследования заключается в том, что в нем не просто акцентировалось внимание на приросте населения, но в то же время были исследованы расовые, этнические, языковые и религиозные различия, затронуты географические и региональные особенности

демографических изменений, также исследовалась роль этих характеристик в демографических изменениях.

***Ключевые слова:** Бразилия, демография, население, территория, индустриализация, экономические районы, географическое положение*

Elmi redaktor: s.e.f.d., dos. E.Cəfərova

Çapa təqdim edən redaktor: i.f.d., dos. N.Qədimli

Daxil olub: 30.08.2022

Çapa qəbul edilib: 14.09.2022